

KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ

KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ

Prof. Dr. Ayhan TAN
Gazi Üniversitesi İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi Öğretim
Üyesi

GİRİŞ

Bilimsel ve teknolojik değişimin doğrultusunda eğitimin ilk amacı, toplumsal refahın sağlanmasıdır. Ekonomik kalkınmada etkili bir araç olarak kabul edilen kooperatifçilik eğitiminin genel eğitiminden soyutlanması gerekmektedir. Genel eğitimde olduğu gibi, değişikliklere ve yeniliklere açık bir kooperatifçilik eğitiminde de yaygın ve örgün eğitim söz konusudur.

EĞİTİMİN GEREKLİLİĞİ

Kooperatifçilikle eğitimin özdeş olduğunu Uluslararası kooperatifçilik alyanısının şu görüşleri doğrulamaktadır. "Kooperatifçilik, eğitim çalışmasına dayalı bir ekonomik harekettir."

Eğitsiz bir kooperatifçilik, bu örgütlerin faaliyetleri açısından da düşünülemez, kooperatifler en mükemmel yasal çerçeveye de oturtulsa, eğitim aksadığı, ihmali edildiği sürece, bu örgütler kendilerinden beklenen sosyo-ekonomik gelişmeyi sağlayamazlar.

Sosyo-ekonomik kalkınma da kendilerinden büyük katkılar beklediğimiz kooperatif hareketinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu gelişme halkın arzu ve iradelerine paralel olarak gerçekleştirilmelidir. Bu hareketin gelişmesinde de gözönünde tutulacak en önemli nokta, kooperatifçiliğin, gerçek anlamını anlatma yolunun ancak eğitim ile yerine getirileceğidir. Eğitimle kooperatif düşüncesi topluma benimsetilebilir, devamlılık sağlanarak kooperatifçilik olgusu hızlandırılarak rayına oturtulabilir. Böylece başarılı bir çalışma ortamı yaratılmış olur. Şu gerceği açık bir şekilde ortaya koymak gerekmektedir: Kooperatifin özelliğini eğitim kadar belirleyecek ve geliştirecek başka bir etken henüz ortaya konulamamıştır.

Önemini kısaca vurgulamaya çalıştığımız kooperatifçilik eğitimi sorununa yay-

gün ve örgün eğitimle çözüm getirebileceğini bir kez daha altını çizerek vurguluyoruz.

A – YAYGIN EGITİM

Yaygın eğitim, kooperatifde çalışanlar için "Hizmet içi", tüm toplum için "Hizmet Dışı" olarak adlandırılabilir. Ancak bu iki şikki birbirinden soyutlayarak ayırmak mümkün değildir. Bu tür eğitimde amaç konferanslar, seminerler, kurslar yoluyla ve her türlü iletişim araç ve gereçlerden yararlanarak kooperatif örgütlerde çalışanların verimliliklerini artırılmasına çalışır. Ayrıca toplumda kooperatifçilik olgusu geliştirilmeye çalışılır. Halkı kooperatif kurmaya özendirmenin yolları gösterilir.

Yaygın eğitimin amaçlarını kısaca tekrar maddeler halinde özetlersek:

- 1) Halkın, kooperatif ortaklarının, kooperatifte çalışan memur, işçi, usta, uzman ve yöneticilerinin kooperatifçilik açısından temel eğitimini sağlamak bilgi ve becerilerini artırmak, başarılı bir kooperatif faaliyetlerini ortaya konmasını ve devam etmesini sağlayacak ortamı yaratmak.
- 2) Kooperatif liderlerini yetiştirmek,
- 3) Her türlü aydınlatma ve haberleşme araç ve gereçlerinden yararlanarak kamu oluşturmaktır.

Yaygın eğitimin belirtilen amaçlarına erişebilmesi için bazı ilkeler doğrultusunda yapılması gereklidir. Bu ilkeler.

- 1) Halkın, ortakların, gerçek problemlerine yönelik ve çözüm getirici olmalıdır.
- 2) Gereğinde boş zamanları değerlendirdici nitelik taşmalıdır.
- 3) Her düzeydeki kooperatif ortak ve işyerlerini kapsmalıdır.
- 4) Yararlı olma yanında, karşılıklı dayanışmaya ve yardımlaşmaya, sevgi ve saygıya önem verici, ilişkileri iyileştirici bir ortam yaratmalıdır.
- 5) Çalışmalara gençlerin yanında kadınlar da katılmalıdır.
- 6) Birlikte çalışma ruhunu oluşturmali ve korumalıdır.
- 7) Bilgi ve beceri kazandırıcı nitelikte olmalıdır.
- 8) Verimlilik sağlamalı ve bunun devamı sağlanmalıdır.

Yaygın Eğitimin Yöntem ve Araçları Neler Olmalıdır? Bunlar:

- 1) Konferanslar, seminerler ve kurslar şeklinde,
- 2) Göze hitap eden, film, sergi ve afişler şeklinde,
- 3) Eğlence, tiyatro ve korolar şeklinde,
- 4) Haberleşme ve aydınlanma aralalarında yararlanılarak kamu oyu oluşturulması şeklinde olabilir.

Kooperatifçilik yaygın eğitimi kendi başına uygulanırken örgün eğitim kurumlarda bulunanların da bu eğitimden etkileneceği doğaldır. Yaygın eğitim, hizmet içi ve hizmet dışı olarak ikiye ayrılır.

KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ

1) Hizmet içi eğitim:

Kooperatif örgütlerin elemanlarının faaliyetleri sırasında, iş içinde eğitilmelidirler.

2) Hizmet dışı eğitim:

Halkın kooperatifler hakkındaki düşüncelerini olgunlaştırarak, kooperatif kurmaya yönlendirilmesini içeren eğitimdir.

Hizmet dışı eğitimden kooperatif örgütlerinde çalışanların etkilenmeyeceği söylenemez.

Bu iki tür eğitimin yöntemlerine deðinmeden önce bir noktayı önemle vurgulamakta yarar vardır. Eğitimin kimler tarafından nasıl yapılacağı konusu belirli, açık bir şekilde ortaya konmalıdır. Eğitimi verecek bu kişilerin doğru seçilmesi ve iyi eğitilmesi gerekmektedir. Bu kişilerin ehil olmaları sözkonusu olurken, başarılı olmayan bir konferansçı, bir öğretmen, kooperatifçilik eğitiminde bekleneni vermekten çok uzak olacaktır.

Hizmet içi eğitim yöntemleri:

1) Baþlatma Kursları:

a) Kooperatif meslek okulları bulunmadığı durumlarda, 6 aya kadar varan, görevde yeni alınanların yetiþirilmesini içeren bir eğitim,

b) Meslek okulları bulunduğu hallerde 10–15 gün süreli, ilk girişte görevde alıştırmayı içeren bir eğitim.

2) Yetiþtirme Kursları:

Kooperatif memurlarının halkla ilişkilerinde beceri kazanmasını hedefleyen eğitim,

3) Yönetici personel kursları:

1–3 ay süreli olacak şekilde düzenlenen, alt düzeydeki başarılı kooperatifçileri daha yukarı düzeydeki görevlere hazırlama, becerisini artırma eğitimi. Kursun türüne göre yönetici, muhasebeci, işletmesi şeklinde sertifika verilmesini içerir.

4) Bilgi Tazeleme Kursları:

Tecrübeli yüksek düzeydeki görevlilerin, bilgilerini tazeleme ve yeni bilgilerden haberdar olmalarını saglama eğitim.

Hizmet Dışı Eğitim Yöntemleri:

1) Yetişkinlerin Eğitimi:

Eğlence düzenleyerek, tiyatro ve korolardan yararlanarak yetişkinleri daha olanaðlı bir yaşam düzeyine kavuþturmak ve topluma iyi hizmet edebilmek inancını vermek için yapılan eğitim. Bu tür eğitimde öğretmen ve sendikal kuruluşlarla işbirliği yapılabilir. Hatta vaazlara ve imamlara da büyük görevler düşmektedir.

2) Liderlerin Eğitimi:

Öğretmen, imam, muhtar ve lider görünümünde olan kişilerin kooperatifçilik konusunda yetiþirilmesi eğitimi.

3) Daha yukarı düzeyde kooperatifçilik konusunda, münazara, sempozyum ve

açık oturum gibi grup çalışmaları yapılarak kamunun oluşturulması çalışmaları.

4) Orduda Eğitim:

Bu eğitimde amaç, erleri kooperatif konusunda aydınlatmak.

5) Halk Eğitim Başkan ve müdürlerinin kooperatifçilik konusunda aydınlanması eğitimi.

6) Sendikal kuruluşlarla işbirliği:

Gerek sendikal yöneticiler, gerekse işçilerin bu konuda eğitilmesi,

7) Aydınlatma ve haberleşme araçlarından yararlanma:

Bu konuda tüm basın, TRT, sinemalar söz konusuudur.

Yayın eğitim, kooperatif organizasyonlar, Milli Eğitim ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı gibi kuruluşların işbirliği ile yapılmalıdır.

B) ÖRGÜN EĞİTİM

Bu tür eğitimde amaç;

1) Genel örgüt eğitim kurullarında, (İlkokuldan üniversite düzeyine kadar) kooperatif kavramını yerleştirmek ve kooperatifçilik kültürünü geliştirmek,

2) Orta dereceli meslek okullarında, öğrencilerin gereğinde kooperatif kuruluşlara önderlik ve rehberlik yapabilecek nitelikte yetişmelerini sağlamak.

3) Orta ve yüksek düzeyde kooperatifçilik meslek okulları açmak ve bu okularda, kooperatifler için gerekli yönetici, muhasebeci, işletmeci uzman yetiştirmektir.

Örgün eğitimin başarılı olabilmesi içinde bazı ilkelerin saptanması gerekmektedir.

Bu ilkeler:

1) Kooperatifçiliğin faydalarını ve felsefesini içeren nitelik taşımalıdır.

2) Kooperatifçiliğin sosyal ve ekonomik anlamını kavratalmalıdır.

3) Her düzeyde görev alacak elemanların, yeterli nicelik ve nitelikte olmalarını temin edici olmalıdır.

4) Elemanların, teorik ve uygulamalı derslerde yetişmesini sağlamalıdır.

Örgün eğitimin bu yolda başarılı olabilmesi için tüm yöntem ve araçlardan yararlanılarak öğretimin teorik ve uygulamalı olması sağlanmalı, her düzeydeki örgüt eğitim kurumundaki elemanların, kooperatifçilik konusunda istenilen nitelikte yetişmeleri sağlanmalıdır.

Ülke kalkınmasında kooperatifleri etkili bir araç olarak benimseyen ülkelerde, örgüt eğitim kurumlarında yeterli nitelikte kooperatifçilik öğretimi yapıldığı, kooperatifçilik meslek okullarının ve kolejlerinin bulunduğu görülmektedir.

Ülkemizde de kooperatif örgütlerin kalkınmada etkin bir araç olarak kullanılması gözden uzak tutulmamalıdır. Örgün eğitim kurumlarımızda bu konuyun uygun bir şekilde ele alınması ve kooperatifçilik meslek okullarının açılması gerekmektedir. Halen ülkemizdeki konuya ilgili örgüt eğitim kurumları ve dersleri tablo I, II: III ve IV de görülmektedir.

KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ

Örgün eğitim kurumlarında nasıl bir planlama olmalıdır?

I) Genel örgün eğitim kurumlarında kooperatifçilik eğitimi:

Her düzeydeki okullarda, düzeylerine uygun kooperatifçilik dersi konulmalıdır.

1) İlkokullarda:

a) Üçüncü sınıflarda hayat bilgisi

b) Dördüncü ve beşinci sınıflarda bağımsız bir ders veya sosyal bilgiler dersleri arasında yer alacak şekilde kooperatifçilik bilgisi verilmelidir.

2) Orta düzeyli okullarda:

a) Ortaokullarda Ticaret Dersi kapsamında

b) Liselerde bağımsız ders olarak kooperatifçilik verilmelidir.

c) Orta düzeyli meslek okullarında: Öğretmen, imam hatip ve teknik tarım okullarında ders saatı adedi ve konular yönüyle kapsamlı kooperatifçilik dersleri konulmalı, uygulama sağlanmalıdır.

3) Yüksek okullar düzeyinde:

a) Özellikle öğretmen yetiştiren meslek okullarında kooperatifçilik dersi ağırlıklı konulmalıdır.

b) Üniversitelerde, özellikle yönetici (Kaymakam, Vali yetiştiren Siyasal Bilimler Fakültelerinde, Hukuk Fakültelerinde, Ziraat Fakülteleri, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde kooperatifçilik konusunu kapsamlı içeren derslerin konulması ve YÖK yasasında bu konuya daha açık ve belirgin yön verilmesi.

c) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde Kooperatifçilik ana bilim (İşletme bölümünde) dalının diğer bilim dalları gibi daha çok önemsenmesi ve hatta kooperatifçilik Araştırma enstitüsü kürülmesi sağlanmalıdır.

II. I.) Özel Kooperatifçilik Meslek Okulları:

Kooperatiflerde istihdam edilecek elemanların yetişmesini sağlayacak şekilde orta düzeyli okullar açılabilir. Bu okul öğrencilerine (en az bir yıl) yaz tatillerinde staj yaptırılmalıdır.

2) Yüksek dereceli kooperatifçilik enstitüleri. 2-4 yıl süreli kooperatifçilik meslek okulları açılmalıdır. Buradan yetişecek elemanlar her düzeydeki örgütlerin uzmanlık isteyen konularında istihdam edilecek şekilde yetiştirilmelidir. Bu öğrencilerein dış ülkeler tecrübelerini görme ve staj yapma olanakları sağlanmalıdır. Bu tür okulların nerede olacağı, ne zaman açılacağı ve sayısı ülke gerçeklerine ve diğer koşullarla eşgüdümlü bir şekilde araştırılıp planlanmalıdır.

Kooperatifçilik eğitiminde konular neler olmalıdır?

Bunlar:

1) Kooperatif kavramının açıklanması, kavramın geliştirilmesi ve kooperatif felsefesinin oluşturulması,

2) Kooperatif hareketin doğusu ve nedenleri (Gerek Türkiye gerekse diğer ülkelerde),

- 3) Kooperatif türleri ve ilkeleri,
- 4) Kooperatifçilik yasası,
- 5) Kooperatif eğitimi ve önemi,
- 6) Kooperatiflerde finansman,
- 7) Kooperatiflerde muhasebe,
- 8) Kooperatiflerin ülke kalkınmasında yeri ve önemi,
- 9) Kooperatifler ve diğer özel ve kamu kuruluşları,
- 10) Kooperatiflerde örgütlenme ve sorunları,
- 11) Kooperatifler arası işbirliğinin önemi,
- 12) Araştırma yöntemleri,
- 13) Kooperatiflerde staj olanaklarını sağlanması olmalıdır.

SONUÇ:

Her yönüyle bu derece önem taşıyan kooperatif örgütler, eğitimleriyle birlikte düşünülmeliği sürece başarılı bir çalışma ortaya koyamazlar. Kooperatif olgusunun temeli eğitime dayalı bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilince, sayıları gün geçtikçe artan kooperatif kuruluşları eğitime dönük çalışmalarla iyileştirmek verimli sonuçlar alabilecek duruma getirmelidir.

Yayın eğitim faal kooperatiflerin ortaklarını ve çalışmalarını iş içinde eğitmeye, halkın yığınlarının kooperatif kurmaya özendirilmelerini içerirken; örgüt eğitim, her kademedeki örgüt eğitim kurumlarına, kooperatifçilik dersi konulmasını bugünkü dar, yetersiz sınırlarından çıkarılarak gerçek kişiliğine getirilmesi gerekmektedir. Orta ve yüksek düzeydeki meslek okullarında kooperatifçilik konusunun ağırlık kazanmasını orta ve yüksek düzeyde kooperatifçilik meslek okullarının bu konuda gerçek raylarına oturtacak şekilde biçimlendirilmeleri gerekmektedir.

Kooperatifçilik eğitiminin yaygın ve örgüt eğitim düzeyinde örgütlenmesi; iş birliği içinde, bir kuruluşun koordinatörlüğünde yürütülmesi gerekmektedir.

TABLO – I
LİSANS EĞİTİMİ YAPAN ÖĞRETMİ KURUMLARINDA KOOP. DERSİ

ÜNİVERSİTE ADI	FAKÜLTÉ/YÜKSEK-OKUL ADI	BÖLÜMÜ	YIL (SÜRE)	DERSİN ADI	SÖMESTRE	MECBURİ/SE
Akdeniz Üni.ANTALYA Anadolu Üni.ESKİ ŞEHİR Ankara Üniversitesi	Turizm İşl.Yük.Ok. İk.ve İd.Bil.Fak. Siy.Bilg.Fak.	— İktisat Çalışma ekonomi.	4 Yıllık 4 Yıllık 4 Yıllık	Turizm Kooperatif Kooperatifçilik Kooperatifçilik	1.Sömestre 1. Sömestre 1. Sömestre	M M M
Atatürk Ünv.ERZURUM	Ziraat Fak. İk.İd.Bil.Fak.	Tarım Ekonomisi İşletme	4 Yıllık 4 Yıllık	Tarimsal Koop. Kooperatifçilik	2. Sömestre 1. Sömestre	1 M–15 M
Cumhuriyet Üniv.SİVAS Çukurova Üniv.ADANA	Ziraat Fak. Ziraat Fak. Ziraat Fak.	Tarım Ekonomisi Tarım Ekonomisi Tarım Ekonomisi	4 Yıllık 4 Yıllık 4 Yıllık	Tarimsal Koop. Tarimsal Koop. Tarimsal Koop.	1. Sömestre 1. Sömestre 1. Sömestre	M M M
Mersin Turz.İst.ve Otel. Yük.Okulu Ş.Urfा Ziraat Fak. İk.İd.Bil.Fak.	— Tarm Ekonomisi Çal ve End.JLİşk.	4 Yıllık 4 Yıllık 4 Yıllık	Turizm Kooperatif Tarimsal Kooperatif Kooperatifçilik	1. Sömestre 1. Sömestre 1 Sömestre	M M M	
Dicle Üniv.DİYARBAKIR Dokuz Eylül Üniv.İZMİR	Aydın Turizm.İst.ve Otel Yük.Okulu Ziraat Fak. İk.ve İd.Bil.Fak.	— Tarm Ekonomisi İktisat	4 Yıllık 4 Yıllık 4 Yıllık	Turizm Kooperatif Tarimsal Koop. Kooperatifçilik	1. Sömestre 1. Sömestre 1. Sömestre	M M M
Ege Üni.İZMİR Erciyes Üniv.KAYSERİ	Nevşehir Turz.İst.ve Otel Y.O. İk.İd.Bil.Fak. Bolu İd.Bil.Y.Ok.	— Uluslararası İşl. — İşletme	4 Yıllık 4 Yıllık 4 Yıllık 4 Yıllık	Turizm Koop. Kooperatifçilik Kooperatifçilik Kooperatifçilik	1. Sömestre 1. Sömestre 1. Sömestre 1. Sömestre	M M M M
Gazi Ün.ANKARA Hacettepe Üniv.ANKARA	İk.ve Sos.Bil.Fak. Sos.His.Y.O.	— —	4 Yıllık 4 Yıllık	Türkiye'nin Top.Yap. ve Kooperatifçilik	1. Sömestre	M

HACETTEPE Ü. İKTİSADI VE İDARI BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

İnönü Univ.İSTANBUL İstanbul Univ.	İk.İd.Bil.Fak. İktisat Fak.	Çalışma Ek.ve End. İ.Ulus.Işiski.	4 Yıllık	Kooperatifçilik	M
Karadeniz Univ.	İk.İd.Bil.Fak.	—	4 Yıllık	Kooperatifçilik	M
Marmara Univ.	İk.İd.Bil.Fak.	Çal.Ek.ve End.İİ.	4 Yıllık	Kooperatifçilik	M
19 Mayıs Univ.SAMSUN	Ziraat Fak.	—	4 Yıllık	Tarimsal Koop.	M
Selçuk Univ.	Ziraat Fak.	—	4 Yıllık	Kooperatifçilik	M
Trakya Univ.	Tekirdağ Ziraat Fak.	—	4 Yıllık	Tarimsal Koop.	M
Uludağ Univ.BURSA	İk.ve İd.Bil.Fak.	Çal. Ek. ve End.İİ.	4 Yıllık	Kooperatifçilik	M
100.Yıl. Univ.VAN	Balkesir Tur.İş.Y.O.	—	4 Yıllık	Turizm Koop.	M
	Ziraat Fak.	—	4 Yıllık	Tarimsal Koop	M

NOT: Bu tablolar Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kooperatifçilik doktora öğrencisi Dursun Özdemre tarafından derlenmiştir.

KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ

TABLO II
2 YILLIK ÖN LİSANS EĞİTİMİ YAPAN YÜKSEK OKULLarda KOOP. DERSLERİ

BAĞLI BULUNDUĞU ÜNİVERSİTE	YÜKSEK OKULUN ADI	BÖLÜMÜ	YIL	DERSİN ADI	OKUTULTUĞU DÖNEM	MECBURI /SEÇMELİ
Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir. Mes. Y.Okululu	Kooperatifçilik 2 Yıl	Koop.Tar.Koop.	Herbiri birer	M	
Gazi Üniversitesi	Bolu Mes. Y.Okululu	Kooperatifçilik 2 Yıl	Hukuk Koop.Tar.Koop. Huk.Koop.	Sömestre	M	
Diger Üniversite (18 Üniversi)	Bağlı Mes. Yük. Okulu. (32 adet)	Muhasebesi	Muhasebesi	Sömestre	M	
Diger Üniversiteler	Bağlı Eğitim Yüksekokulu. (17 ad)	İşletme Bölümü 2 Yıl Turizm Bölümü	Kooperatifçilik Turizm Koop.	1 Sömestre	M	
		—	—	2 Yıl	Kooperatifçilik	S
				—	1 Sömestre	

TABLO III
LİSELER

M.E.G.ve Spor Bak.	Ticaret Liseleri Normal Liseler	—	3 Yıl	Kooperatif I-II	1 sene devamlı	M
	Kooperatif Kol.Haftada 3 saat	3 Yıl	Genel Koop	1 sene devamlı	S	
T.O.ve Köy İşi Bak. Kült.ve Turz.Bak.	Tarım Meslek L. Turz.Liseleri	—	3 Yıl	Tarım Koop. 4 Yıl	1 sene devamlı 1 sene devamlı	M M
		—	—	Turizm Koop.	1 sene devamlı	

TABLE IV
KOOP. İLGİLİ LİSANS ÜSTÜ PROGRAMLAR